

Informacja prasowa

PRZEKONANIA MORALNE UCZNIÓW

Uczniowie twierdzą, że w pracy nauczyciela nie daje się do końca być sprawiedliwym (51%). 36% potwierdza, że uczniowie zwykle nie są uczciwi wobec nauczycieli. Nieco ponad 24% badanych uczniów uważa, że ludziom można ufać w większości sytuacji; 26% nie zgadza się, że uczniom można zostawiać dużo swobody na ich własne decyzje; 43% wskazuje, że ludzie bez kontroli nie postępowaliby uczciwie. Czy wobec tego szkoła może być autentyczną wspólnotą nauczycieli i uczniów?

Celem badania *Efekty wychowawcze szkoły – test funkcjonowania moralnego* było stworzenie zbioru kwestionariuszy psychologicznych, które mogą służyć nauczycielom, wychowawcom czy pedagogom szkolnym do pracy z uczniami. Narzędzia te mogą być wykorzystywane również przez osoby zbierające naukowe dane, głównie ilościowe, o funkcjonowaniu społeczno-moralnym młodzieży.

Badanie zrealizowano od IV do VI 2014 roku. Wzięło w nim udział 605 uczniów, 120 nauczycieli i dyrektorów z 12 wybranych celowo szkół z klas: VI szkoły podstawowej, I i III gimnazjum oraz I liceum ogólnokształcącego.

W badaniu wykorzystano 6 kwestionariuszy dla uczniów i jeden kwestionariusz dla nauczycieli. Uczniowie byli pytani o przekonania dotyczące zachowań w sytuacjach dylematów moralnych odnoszących się do dobra wspólnego, sprawiedliwości czy praw będących funkcją podstawowych cech relacji międzyludzkich. Problematyka badania była zgodna z zakresem kompetencji społecznych nabywanych w toku kształcenia ogólnego i opisami wymagań związanych z kompetencjami społecznymi określonymi przez Polską Ramę Kwalifikacji. Stworzone narzędzia mogą być wsparciem w pracy wychowawczej oraz będą mogły być wykorzystywane przez osoby zbierające naukowe dane o funkcjonowaniu społeczno-moralnym młodzieży.

W każdym społeczeństwie oczekuje się od dzieci przyjęcia licznych zasad i adekwatnego wypełniania oczekiwań społecznych. Jest to potrzebne, ponieważ w ten sposób ludzie stają się częścią danej społeczności i mogą uczestniczyć w jej kulturze. Zasady i oczekiwania społeczne składają się na konwencję społeczną. Funkcjonowanie społeczno-moralne ludzi jest regulowane społecznie przez moralność. Moralność odnosi się do dobra wspólnego, sprawiedliwości czy praw będących funkcją podstawowych cech relacji interpersonalnych. Panujący porządek społeczny jest wyznaczany zarówno przez konwencję, jak i przez moralność. Każda większa wspólnota kulturowa kieruje się konwencją i regułami moralnymi. Konwencja i moralność nie wykluczają się, za to tworzą odrębne ramy zachowania.

Działania szkoły opierają się na programach nauczania, programie profilaktyki oraz programie wychowawczym szkoły, obejmującym wszystkie treści o charakterze wychowawczym. Zgodnie z wiedzą z zakresu psychologii rozwojowej i edukacyjnej szkoła jest jednym z najważniejszych środowisk wpływających na rozwój intelektualny oraz społeczno-emocjonalny uczniów.

Pierwszy etap rozwoju społeczno-moralnego opiera się na bezwarunkowym respektowaniu autorytetów i przekonaniu o niezmienności konwencji społecznych utożsamianych z normami moralnymi – wyraźnie przejawia się od około 6.–7. roku życia. Przejście do następnego etapu wymaga od dzieci, które przyjmują później rolę uczniów, samodzielności – zwykle dzieje się to od około 10. do

13. roku życia. Warunkiem koniecznym rozwoju moralnego jest umiejętność przyjmowania cudzej perspektywy, postawienia się w sytuacji innej osoby.

Na gruncie współczesnej psychologii, wyróżnia się następujące orientacje moralne:

- na zasady,
- na dobro innych,
- orientację amoralną.

Orientacja na zasady: bezwzględne podporządkowywanie się nakazom, które osoba rozpoznaje jako podstawowe zasady moralne. Człowiek jest obowiązany podporządkować się im niezależnie od swych potrzeb, skłonności, korzyści czy wreszcie trudnych konsekwencji, jakie mogą go spotkać z powodu ich wypełniania. Powinno się poszukiwać rozumnych zasad pozwalających dokonywać sprawiedliwych i słusznych decyzji moralnych. Taką postawę cechuje też nieufność wobec emocji. O ocenie moralnego funkcjonowania ludzi (własnego i innych) decyduje przestrzeganie zasad, pochodzących najczęściej z jakiejś etyki albo innego systemu ideologicznego. Ludzie raczej zasługują na naganę, gdy nie przestrzegają norm niż na pochwały i moralne uznanie, gdy działają zgodnie z oczekiwaniami.

Orientacja na dobro innych: istotne są potrzeby, interesy i dobrostan przede wszystkim osób, z którymi pozostaje się w bliskich, bezpośrednich relacjach, chociaż kluczowa dla tej orientacji empatia może odnosić się do całej społeczności. Odmienne niż w orientacji na zasady ceni się aktywne wychodzenie ku zaspokajaniu potrzeb innych, zwiększanie ich dobrostanu. Ważniejsze jest pragnienie czynienia dobra niż poczucie zobowiązania. Ludzie raczej zasługują na pochwały za dobre czyny niż na nagany za przekraczanie standardów moralnych. Od stałości i międzysytuacyjnej spójności zachowań ważniejsze jest przeświadczenie, że w danym momencie, gdzie działają specyficzni ludzie o określonych intencjach, można było postąpić w najbardziej moralny i sensowny sposób, nie krzywdząc innych.

Orientacja amoralna: jest formą konsekwentnego dystansowania się od kwestii moralnych. Orientacja amoralna wydaje się silnie uwarunkowana zachowaniem psychotycznym, czyli wiążącym się z aspołecznością, słabym przystosowaniem do wymagań społecznych, niską empatycznością, nierzadko cynizmem.

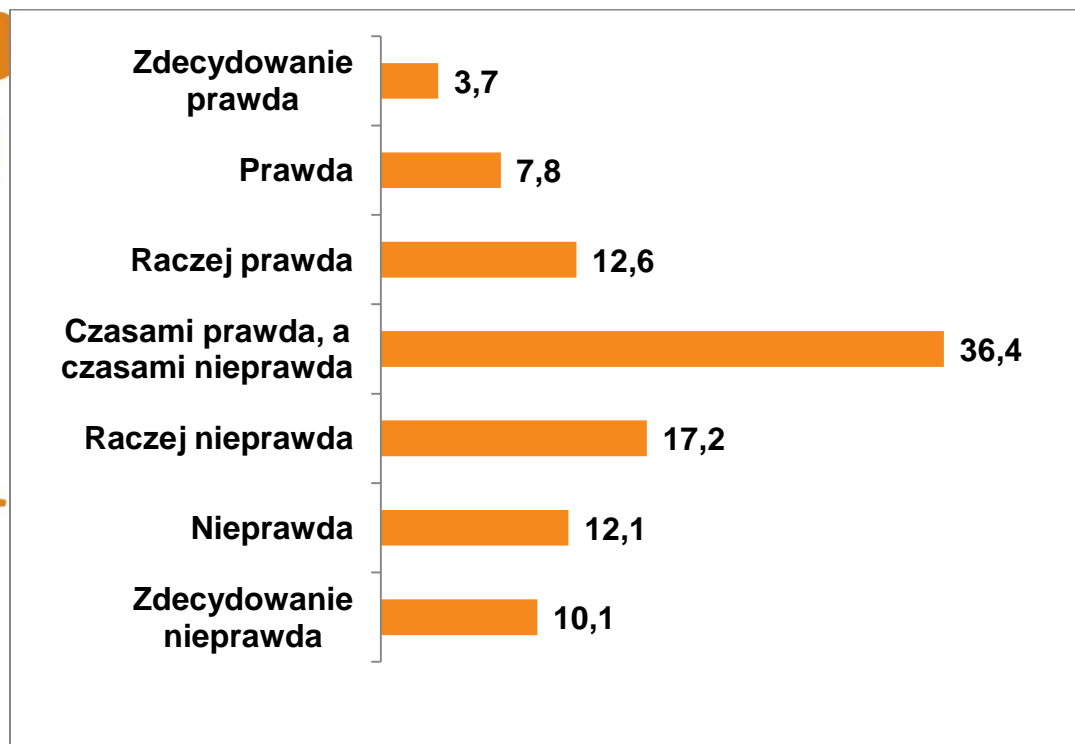
W toku edukacji społeczno-emocjonalnej, w tym wspierania rozwoju społeczno-moralnego, uczniowie powinni mieć realną możliwość rozeznania własnych wartości i poznania zasad panujących w społeczeństwie, bycia szczerym i uczciwym, a także zrozumienia, co sami postrzegają jako dobre i złe wybory oraz uświadomienia sobie, że podejmowane decyzje i działania mają swoje konsekwencje osobiste i społeczne. Dyskusja o dylematach moralnych pojawiających się w życiowych sytuacjach powinna mieć miejsce w szkole przy każdej nadarzającej się okazji.

Przyjęcie zasad i wartości na trwałe przez uczniów zwykle nie jest możliwe poprzez „pedagogizowanie”. Uczniowie powinni się nauczyć, że wszystkie społeczne decyzje i zachowania mają swoje uzasadnienie, a także dowiedzieć się, że potrzebują umiejętności, które będą pomocne w radzeniu sobie z dylematami moralnymi, z którymi zderzą się w ciągle zmieniającym się świecie.

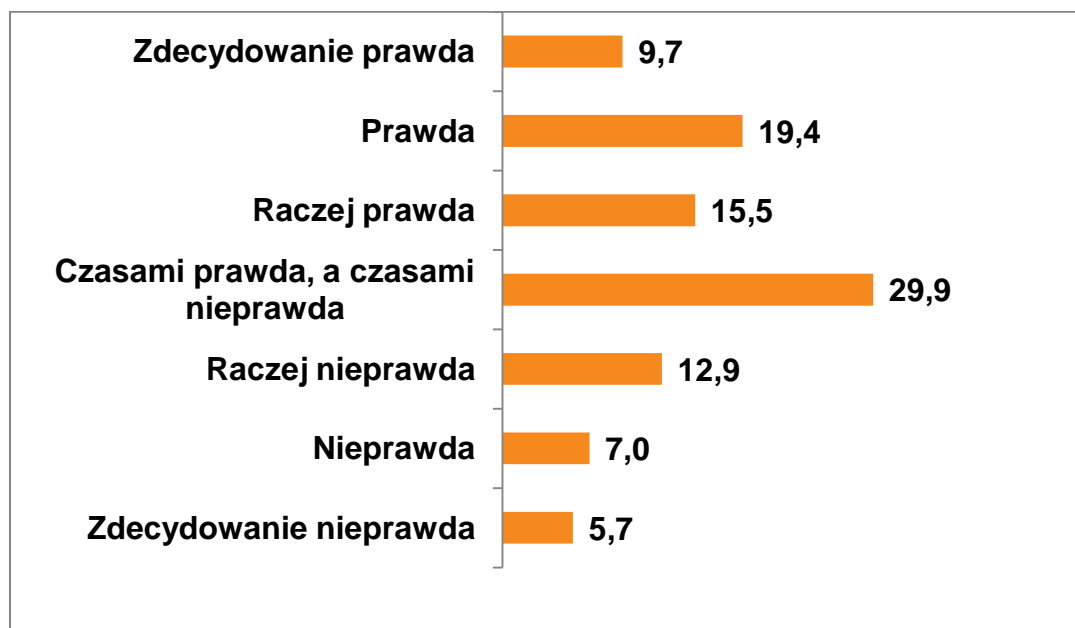
Co myślą uczniowie?

- ZAUFANIE

Ludziom można ufać w większości sytuacji:

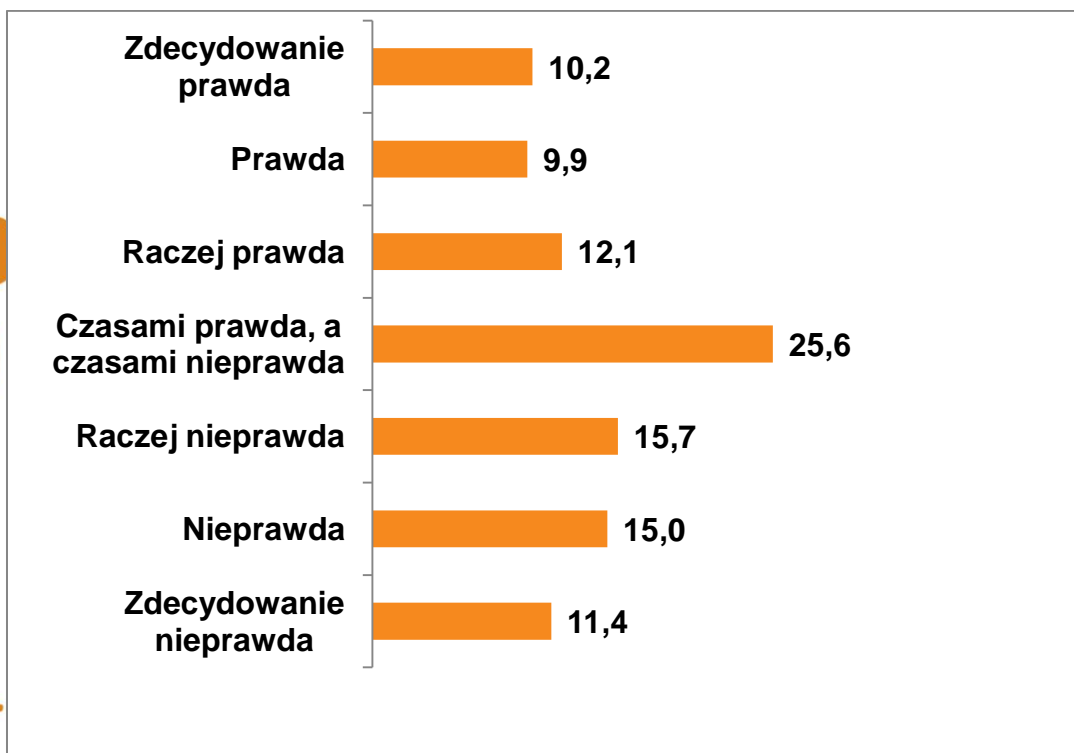

Uczniom można zostawiać dużo swobody na ich własne decyzje:

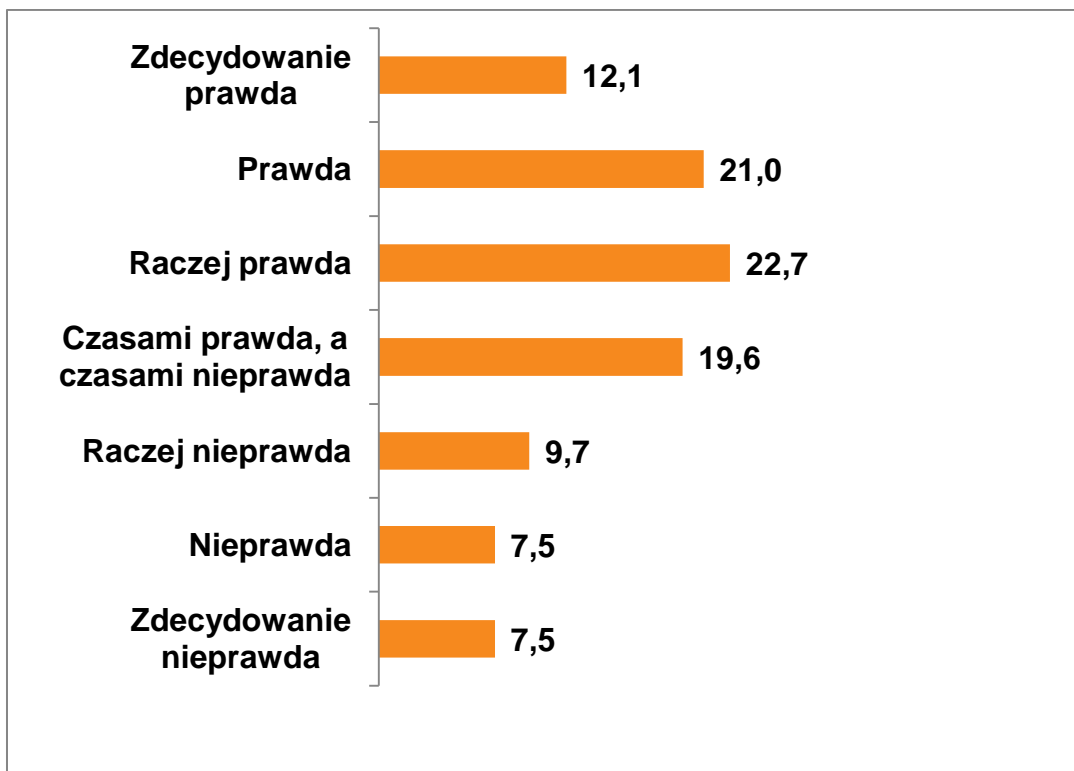

Prawdziwe partnerstwo między nauczycielami a uczniami nie jest możliwe.

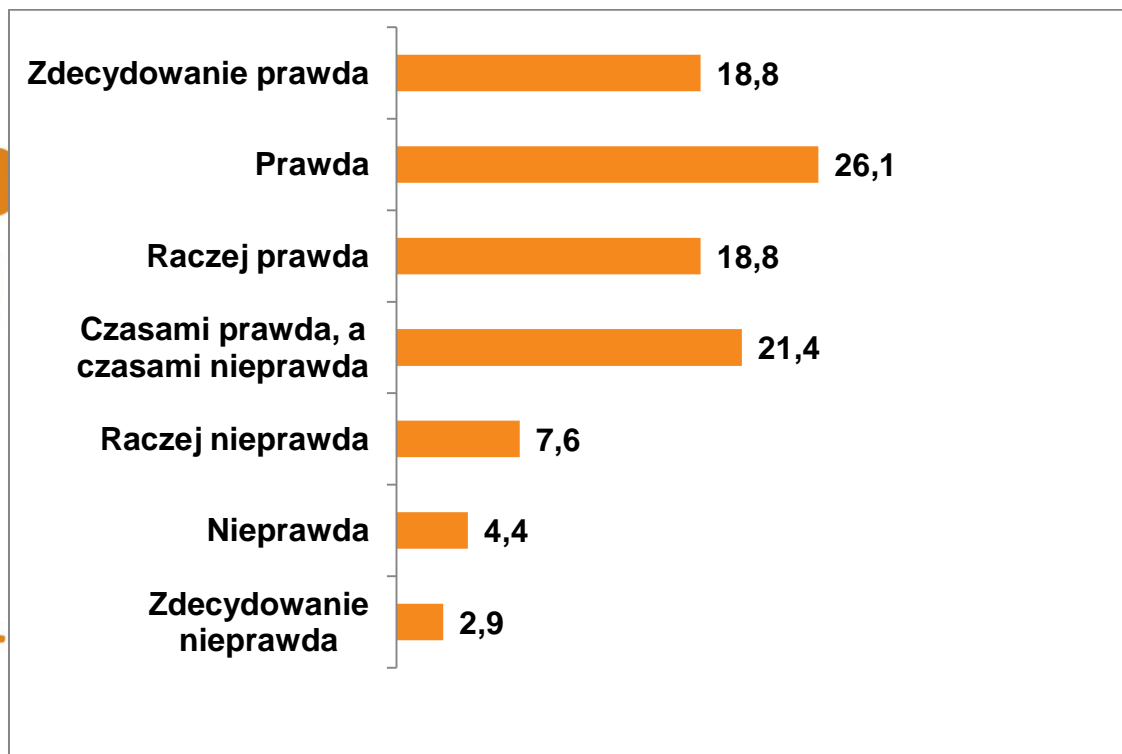
■ DOBRO WSPÓLNE

Szkoła może być autentyczną wspólnotą nauczycieli i uczniów:

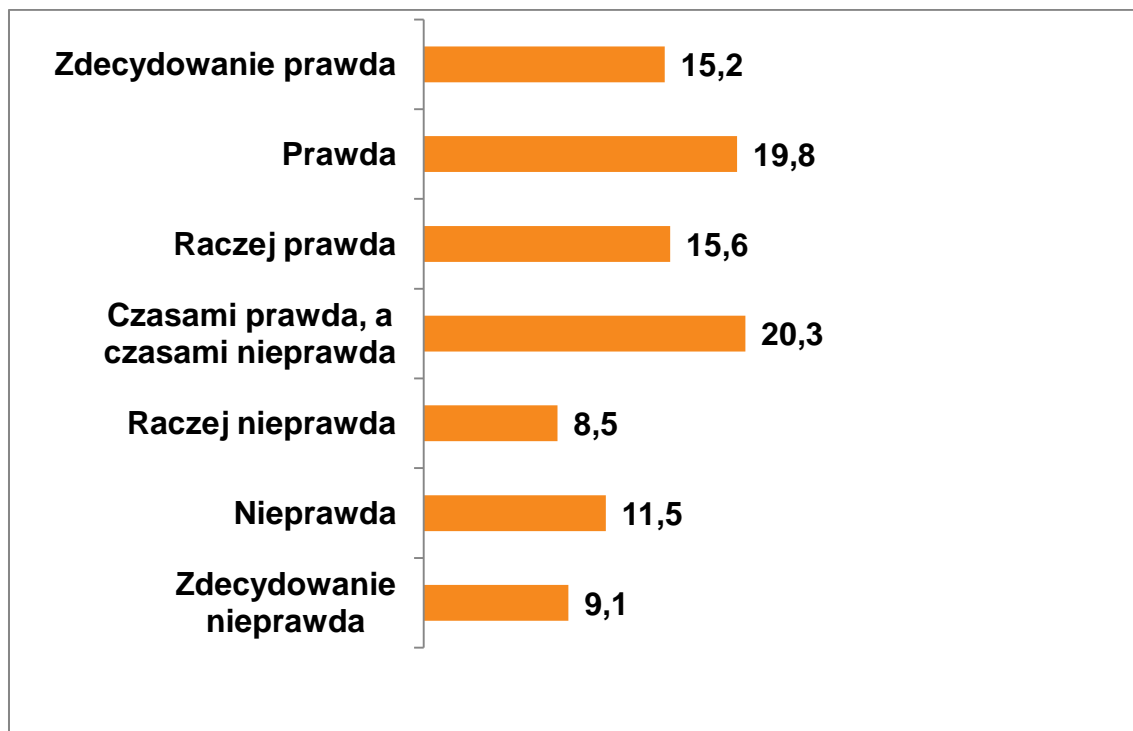

Dla większości ludzi ważniejsze są ich własne korzyści niż dobro wspólne:

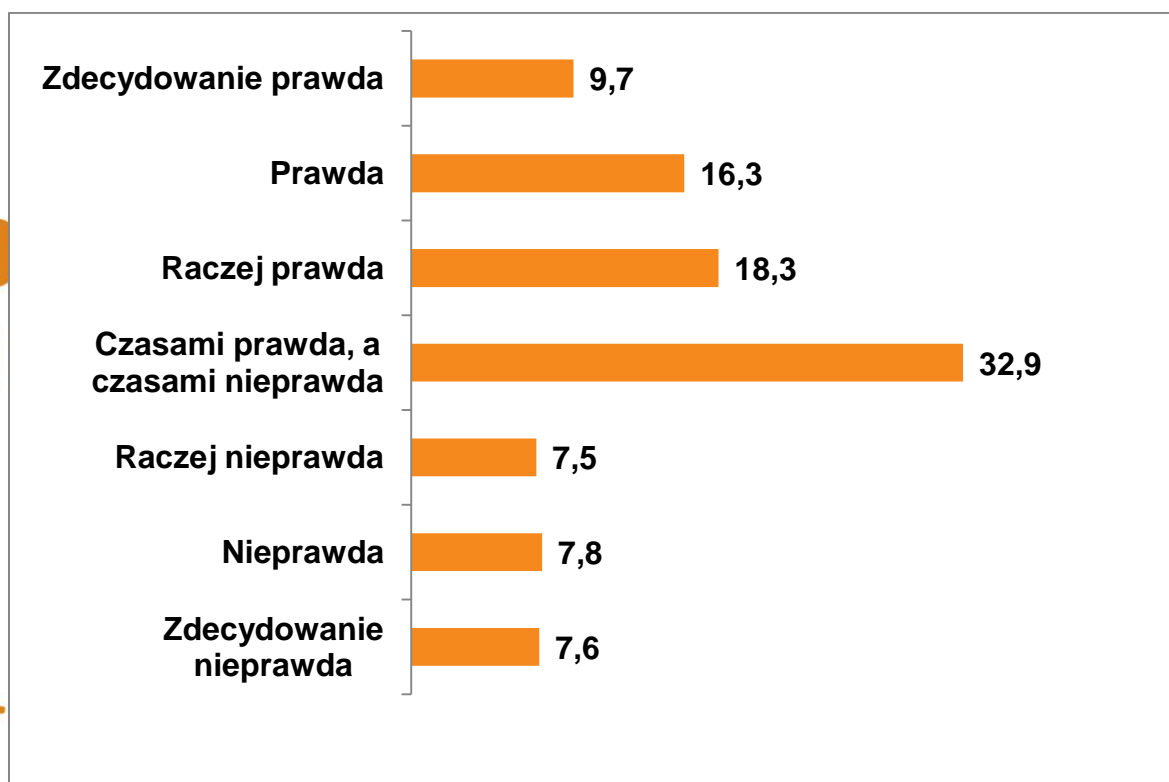
■ SPRAWIEDLIWOŚĆ

W pracy nauczyciela nie daje się do końca być sprawiedliwym:

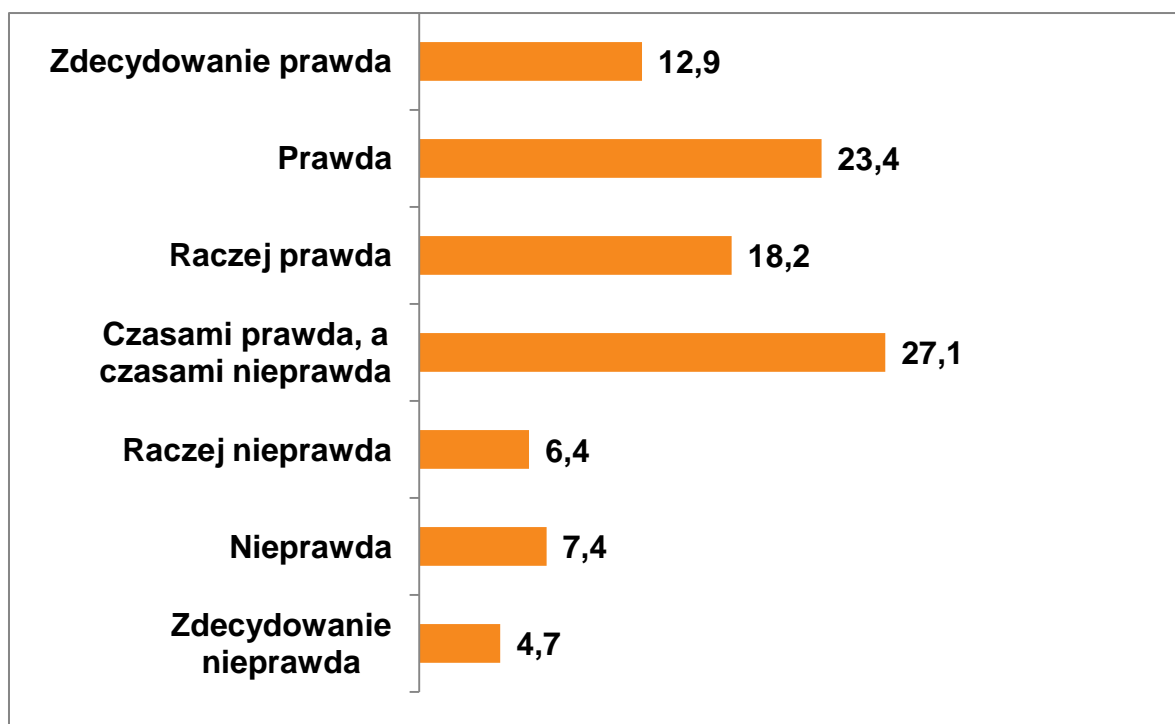

Uczniowie często są niesprawiedliwi w ocenie nauczycieli:

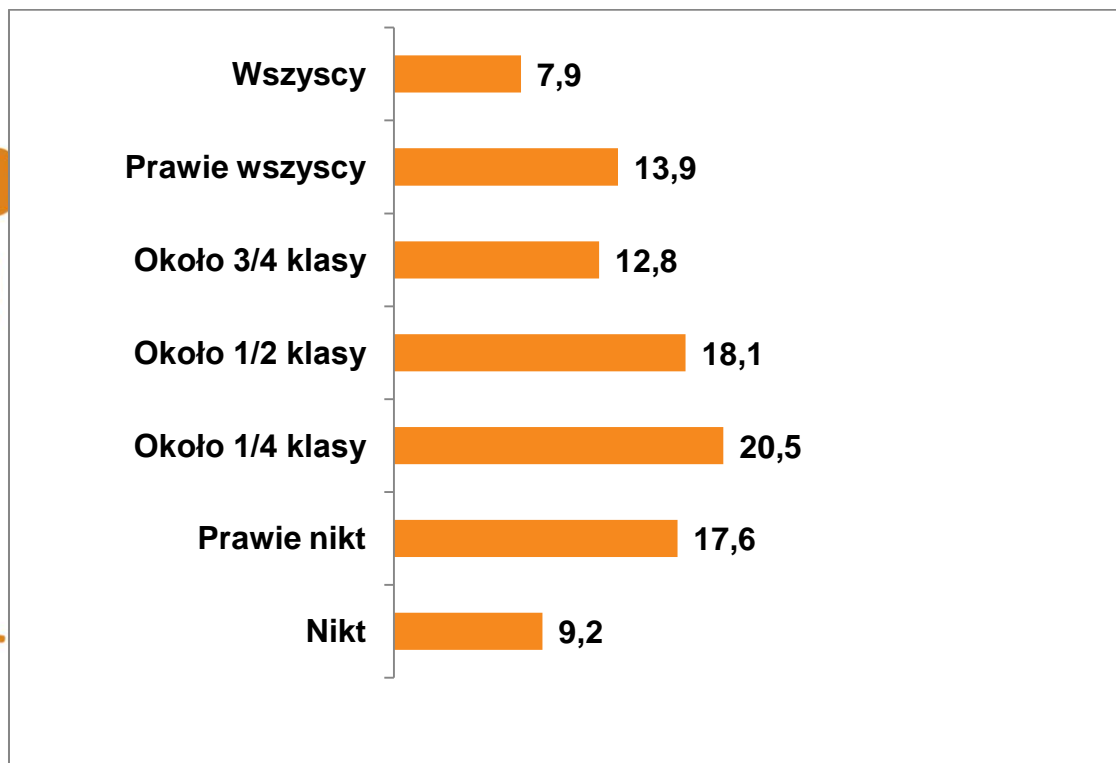
■ UMOWY I PRAWDA

Polacy mają trudności z bezinteresowną współpracą.

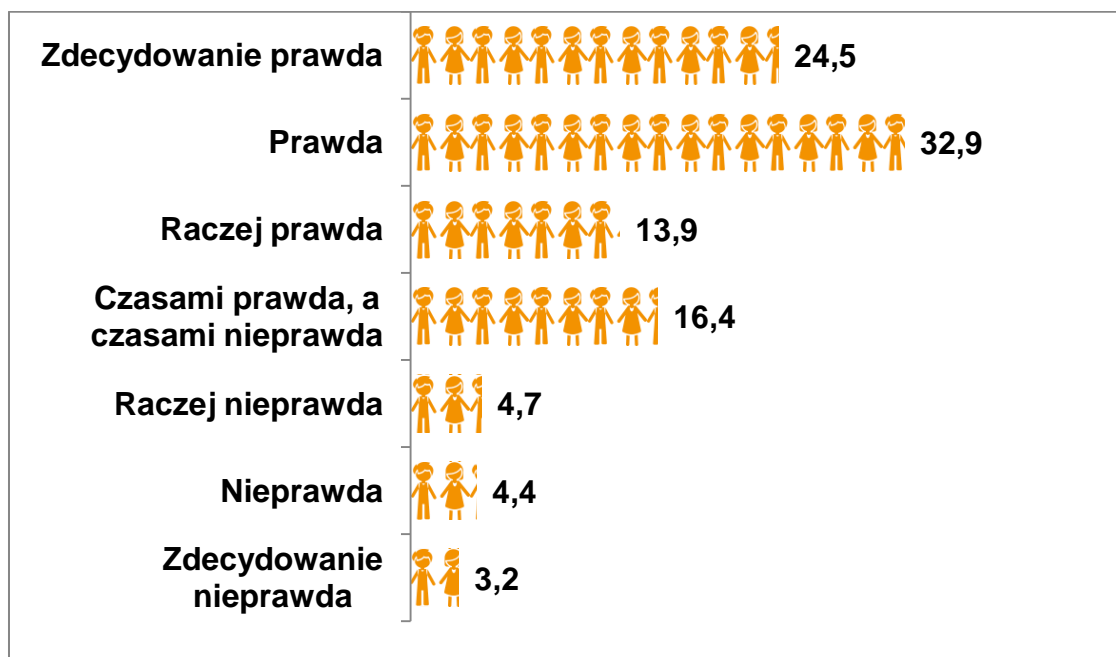

Małe kłamstewka nikomu specjalnie nie szkodzą.

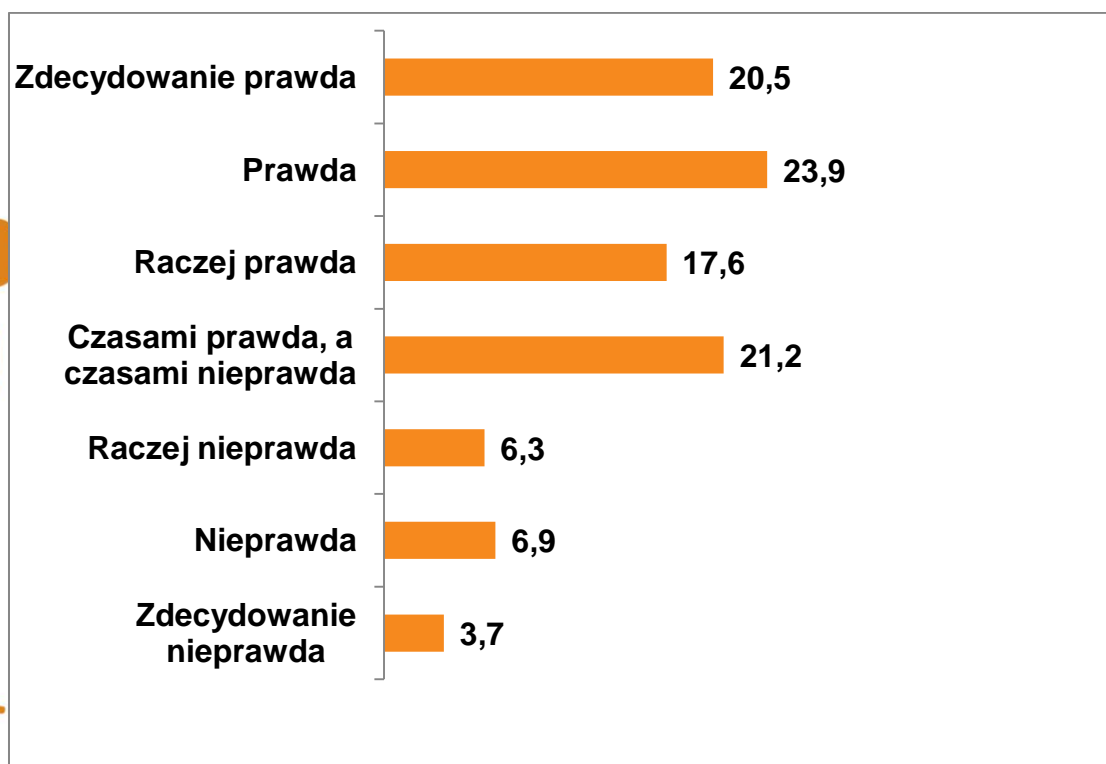
■ ORIENTACJA NA INNYCH

Należy zawsze upewniać się, że nasze postępowanie nie przynosi żadnej szkody innym.

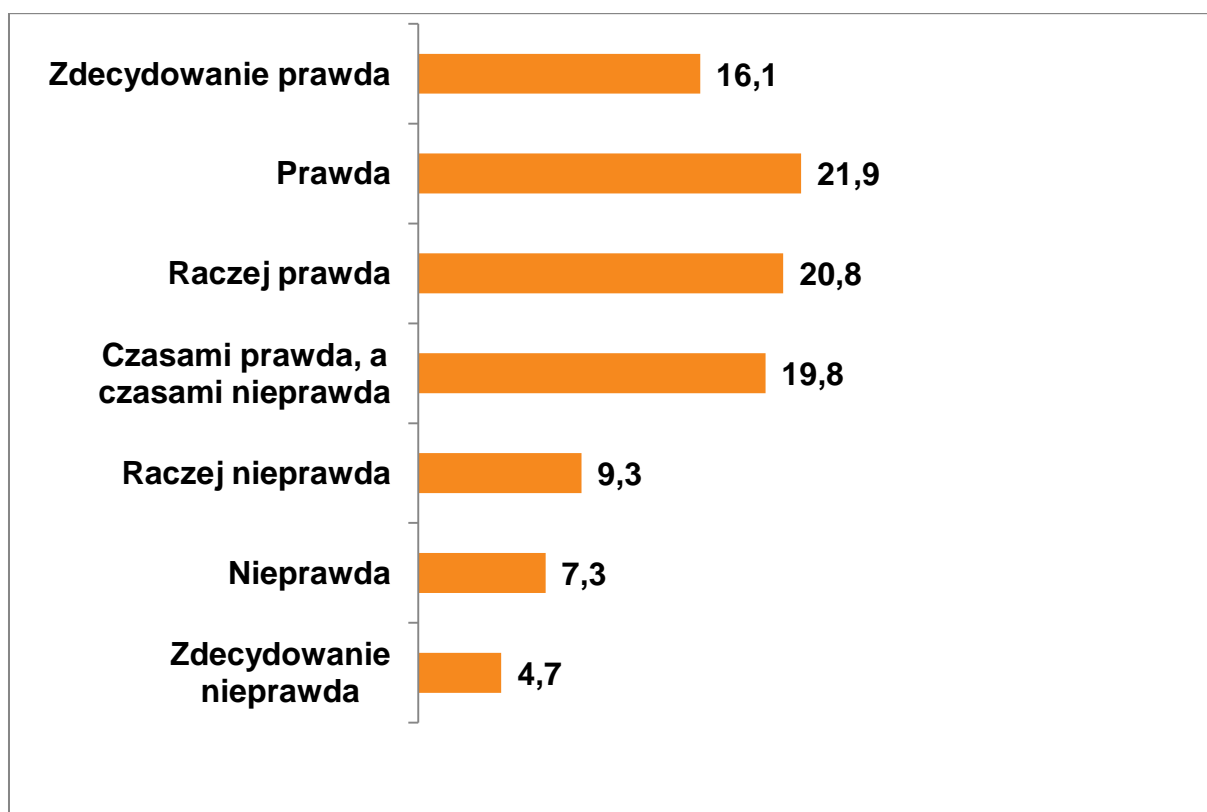

Jakiegolwiek narażanie innych nie powinno być nigdy akceptowane.

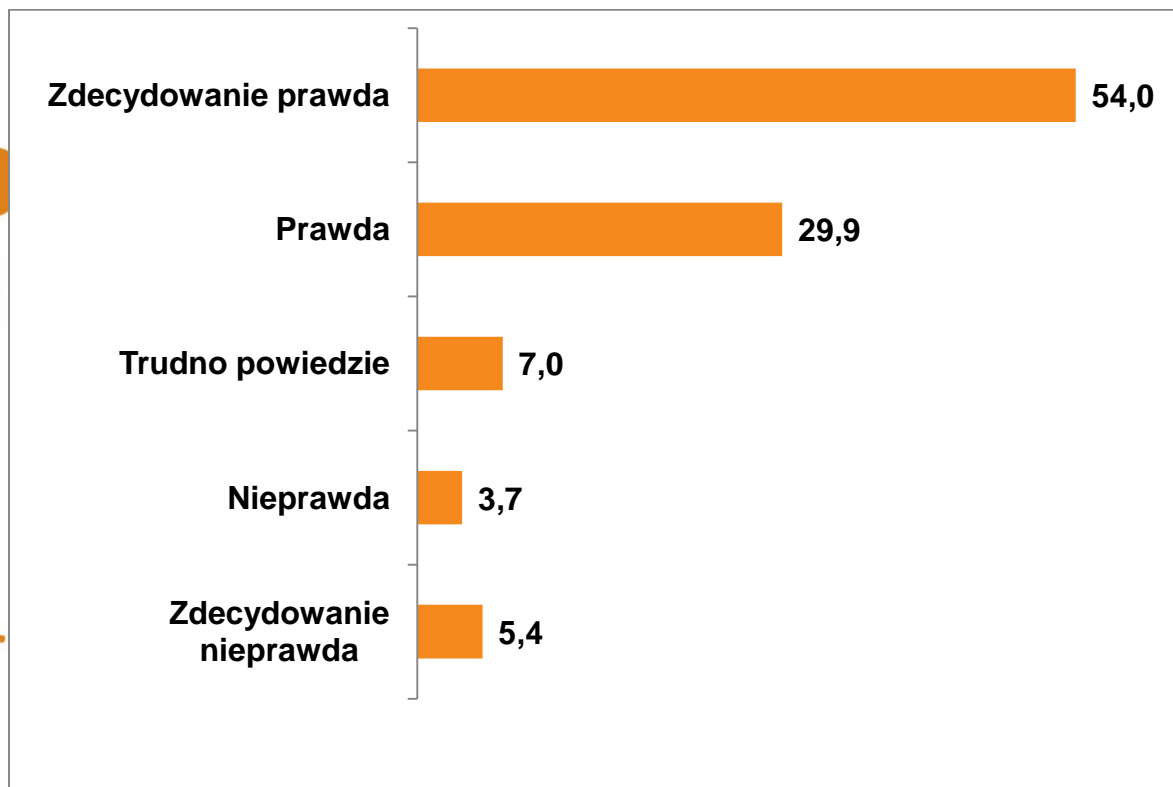

Nie da się tak działać w świecie, żeby w ogóle nie krzywdzić innych.

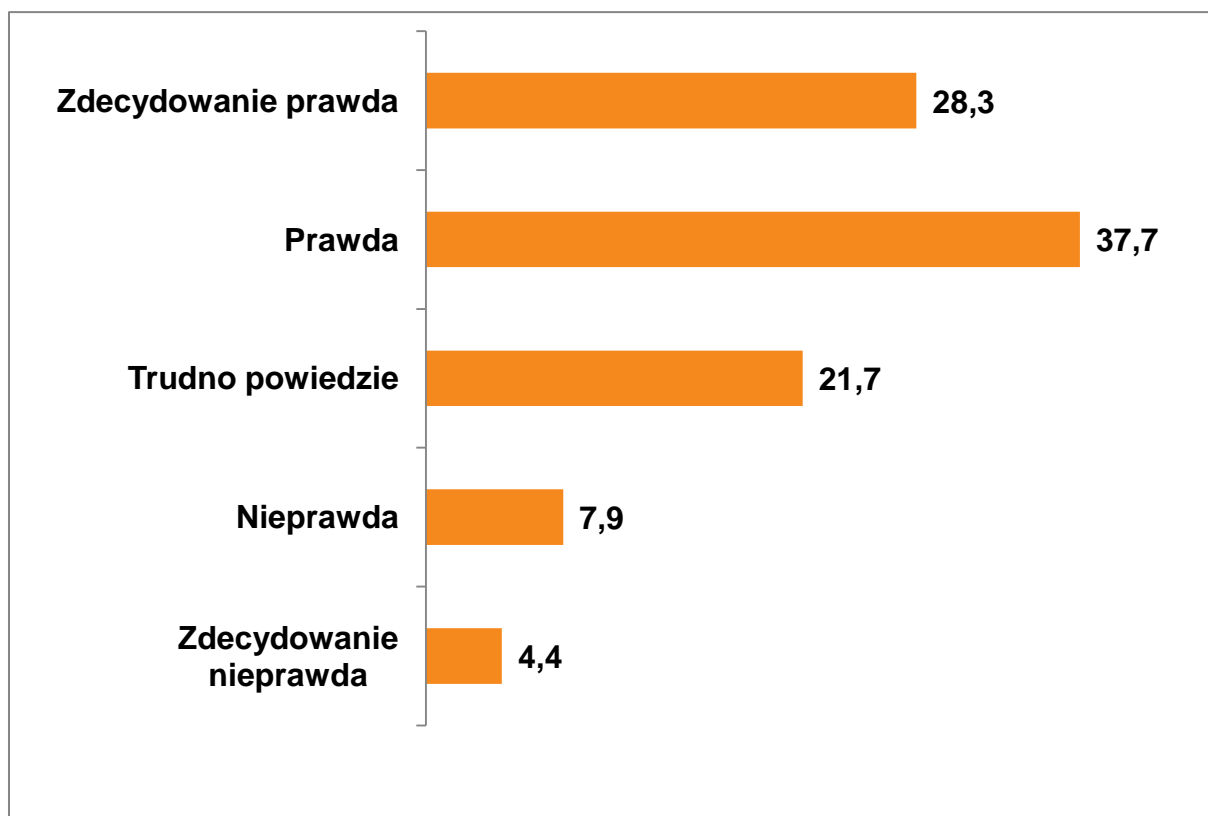

Współczuję ludziom z krajów, w których toczy się wojna.

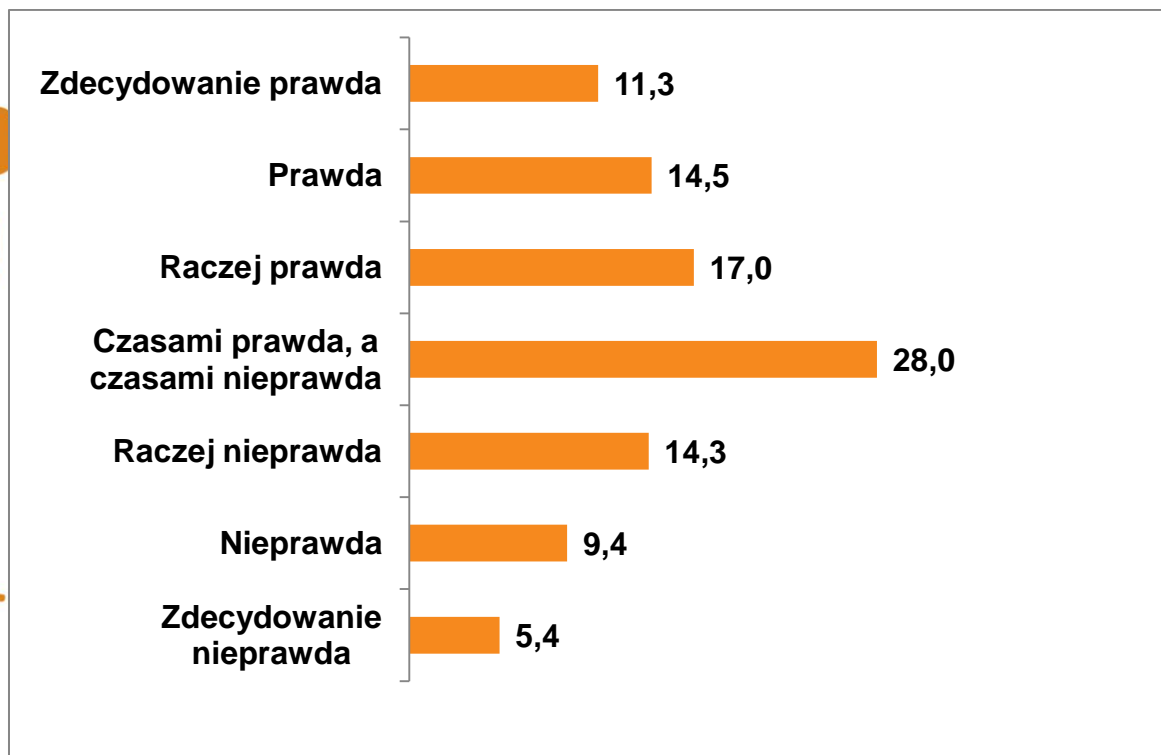
Staram się nikogo nie skrzywdzić.

■ ORIENTACJA NA ZASADY

Ludzie bez kontroli nie postępowaliby uczciwie.

Jeśli ludziom daje się zbyt dużo swobody, przestają postępować moralnie.

